

Geachte aanwezigen,

Wat goed dat u bent gekomen naar het Eerste Joodse Culturele Festival. En dat in Apeldoorn!

Mij is gevraagd dit festival te openen. Dat beschouw ik als een eer. Iedereen hier heeft als een bezetene gewerkt om dit festival van de grond te tillen, en uit niets feestelijke dagen vol onderricht, films, lezingen en anderszins te laten ontstaan. En er was Licht!

Ik heb daar geen steek aan bijgedragen, laat daar geen twijfel over bestaan. Desalniettemin sta ik hier. Nogmaals: een eer.

Apeldoorn. Het geeft me om meer dan een reden een gek gevoel om hier in Apeldoorn een Joods festival te mogen openen.

Mijn moeder werd in Apeldoorn geboren en bracht er haar jeugd door, aan de Jachtlaan. Als kind bracht ik in het grote, oude, vochtige huis vele zomers door. Mijn moeders ouders woonden er al vanaf ver voor de oorlog. We zochten bosbessen in mijn oma's grote wilde achtertuin, bezochten de Apenheul, speurden naar vossebessen in de Kroondomeinen om jam van te maken, leerde tamme van wilde kastanjes onderscheiden en zagen echte herten en echte wilde zwijnen. Ook herinner ik me dat een van onze achterburen in de tuin in het geheim een panter hield, een grootse, angstwekkende attractie.

Pas toen ik ongeveer tien jaar was begon me te dagen dat ook mijn vader ouders had behoren te hebben. Die bleek hij niet meer te hebben. Wat me toen ook pas duidelijk werd was dat ook mijn vader in Apeldoorn wortels had. In de oorlog had hij er met zijn ouders een aantal jaren gewoond (na gevlucht te zijn uit Rotterdam) – voor hij en zijn familie werden verraden en naar Westerbork werden gedeporteerd. Na zijn terugkeer uit Auschwitz had mijn vader in Apeldoorn zijn HBS-diploma gehaald. Hij was toen zeventien, mijn moeder elf.

Wat heet toeval? Mijn ouders moeten nog geen vijf minuten van elkaar af hebben gewoond - zonder het te weten. Pas in

Amsterdam, ergens in de jaren vijftig zouden ze elkaar weer tegenkomen.

De omgeving van Apeldoorn heeft daarom altijd een enigszins mythische kwaliteit voor me behouden.

Ondanks een nogal vreselijke ontdekking.

Eind jaren tachtig reed ik bij toeval met mijn toenmalige geliefde langs het huis van mijn grootouders aan de Jachtlaan en besloot een blik naar binnen te werpen. Mijn grootouders zaten in die tijd al in een bejaardentehuis, in Zeeland. Het oude huis, vroeger donker, grauw en ouderwets, en hevig dierbaar, zag er enorm opgepoetst uit, van buiten althans, en de ramen waren geblindeerd. Wat me opviel: Er stonden een gloednieuwe Mercedes, een Porsche en een Jaguar voor de deur. De achtertuin, waar vroeger grint had gelegen rond een ovaal perk met bosbessen, waar ook mijn schommel tussen de bomen had gehangen, (waar ik op mijn vierde vanaf was geduikeld, en een hersenschudding opliep) was inmiddels geplaveid, en hier en daar stonden potten met heesters. Ik was ontzet. Bij de plaatselijke makelaar vroeg ik wat er in deze buurt met de huizenprijzen was gebeurd en met name met dat van het huis waar mijn grootouders zo lang hadden gewoond. Woonde de oude dominee er ook niet meer?

O, god nee, schaterde de makelaar. De nieuwe eigenaar had het huis van mijn grootouders enorm verbouwd, wist ik dat niet? Hij had er een bedrijf in gevestigd, een soort, nou ja, ik wist het echt niet? Hij was ongemerkt gaan fluisteren. Ik begreep zijn geknipoog niet onmiddellijk. Het hoge woord kwam er toch nog uit.

Een escortservice, ja, zo zou je het kunnen noemen. Een bordeel, was eigenlijk een beter woord.

De verhalen kwamen nu luid en duidelijk door. De dominee had slecht tegen de toeloop en de drukte gekund en was tenslotte ook opgestapt. Daarna was het gehele huis omgebouwd tot een plek van discretie. Een van de best bezochte uit de buurt, scheen het, jawel.

Enfin. De dingen gebeuren.

Gelukkig, hield ik me voor, was de herinnering aan vroeger onschendbaar. Ik zie mijn grootouders daar nog net zo als altijd rondhobbelen, ik kook daar nog steeds vossebessen in het keukentje met mijn oma. Die dingen blijven.

Wat me terugbrengt bij de opening van het Joodse Culturele Festival dat hier vanaf heden gaat plaatsvinden. Ook dat heeft iets onschendbaars, iets fiers en gezelligs. Een lange, trotse neus is het ook, een neus vol gebruik van energie en onverstoorbare opgewekte taaiheid in de richting van de geschiedenis van deze streek, waarin Seys Inquart een bunker had en de NSB meer dan sterk vertegenwoordigd was, waar bijna de voltallige Joodse bevolking werd vermoord, waar de politie mijn familie oppakte en waar, het kan toch niet onvermeld blijven, deze middag, toch een demonstratie van antisemieten op het nippertje kon worden tegengehouden.

Dat we het even weten: niet dat telt nu allemaal, maar het heden, en de toekomst.

Ik verklaar het Eerste Joodse Culturele Festival voor geopend.